

ГОЛОДОМОР-ГЕНОЦИД 1932–1933 рр.: ДОСЛІДЖЕННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Степан КУБІВ

Голова Всеукраїнської правозахисної організації
“Меморіал” ім. Василя Стуса¹

90-ті роковини Голодомору-геноциду 1932–1933 років, які ми обходимо в умовах війни, вкотре нагадують про антилюдський характер споконвічного ворога України. Ряд системних ознак вказують на те, що ми перед обличчям нового геноциду сучасності.

Голодомор 1932–1933 років та штучні голоди 1921–1923 і 1946–1947 років залишили глибокі рани в душі українського народу. Радянський тоталітаризм, який був жахливим продовженням російського імперського режиму, не лише вчиняв найжахливіші злочини проти Українського народу, але робив усе, щоб істину про їх масштаби та причини у світі не дізнались. Російський агресор і зараз діє методами, які апробовані сталінським режимом ще 90 років назад. Знищують зерно та хліб, вбивають жінок та дітей, цілі населені пункти зникають з карти.

Голодомор в Україні 1932–1933 років офіційно визнали геноцидом українського народу понад 30 держав станом на листопад 2023 року. Злочини збройних сил російської федерації під час повномасштабного вторгнення викликають прямі аналогії із подіями першої третини ХХ століття та офіційно визнані 14 квітня 2022 року Верховною Радою України геноцидом українського народу.

Історія ХХ століття знає різні обличчя зла – Голодомор, Голокост, терор, репресії – це все злочини проти людяності, злочини проти вибору цивілізованого шляху розвитку. Сучасний цивілізований світ прагне миру і збереження надбань людства. Сучасний світ визнає силу міжнародних законів. Тому події, учасниками яких ми є сьогодні – це ніщо інше як війна цивілізацій.

Насправді сьогодні Україна життями тисяч найкращих громадян, десятків тисяч мирних жителів платить страшну ціну за захист цивілізації миру та демократії перед навалою мороку, безправ'я, варварства...

Сьогодні універсальним засобом комунікації є цифрові технології. Саме вони часто є визначальними в інформаційній боротьбі за правду та в поширенні інформації. Розуміючи це Всеукраїнська правозахисна організація “Меморіал” ім. Василя Стуса активно використовує цифрові інструменти у своїй діяльності.

Ми розглядаємо використання сучасних цифрових технологій як засіб для збереження, фіксації пам'яті про страшні історичні події. Віртуальні музеї, архіви та інші цифрові ресурси допомагають нам передати історичну правду наступним поколінням і зберегти пам'ять.

¹ Виступ підготовлено спільно із Данилом Цьвоком.

В межах діяльності організації, Меморіал активно застосовує найсучасніші цифрові інструменти, що базуються на передових технологіях. Зокрема можемо виділити такі цільові:

- технологія *Blockchain*, яка дозволяє закарбувати у цифровому просторі правдивість і достовірність інформації, цифрового контенту;

- технології Штучного Інтелекту, які дозволяють опрацьовувати великі обсяги інформації, аналізувати її, знаходити інсайти, опираючись на причинно-наслідкові зв'язки;

- імерсивні технології, а саме технології доданої та віртуальної реальності, які дозволяють глибше доносити інформацію до людей, надаючи можливість емоційного занурення глядача, звернення уваги на важливість проблематики.

Прикладом застосування одного з вищезгаданих технологічних підходів є запуск міжнародного цифрового музею *Mom I See War Museum* (MISW).

Злочини Голодомору, Другої світової війни, інших воєн мають дещо спільне – найбеззахиснішими виявляються діти. За даними державного порталу “Діти війни” від початку вторгнення, станом на 22 листопада 2023 р. 511 – дітей загиблі, 1145 – поранені, 2200 – зниклі, 19546 – депортовані / примусово переміщені, 13 – постраждали від сексуального насильства. Поряд з іншими травмами, події війни завжди залишають відбиток на психоемоційному стані дитини. Тому дитячі емоції, виплеснуті у творчість – є нічим іншим, як рефлексією страшної правди.

Уже зібрано понад 15 тисяч оцифрованих та архівованих дитячих малюнків, які передають емоції війни в Україні. Мета ініціативи — назавжди закарбувати на просторах інтернету цю важливу та змістовну галерею робіт.

Благодійна фундація “Мамо, я бачу”, Всеукраїнська правозахисна організація “Меморіал” ім. Василя Стуса через ініціативу цифрового музею вбачають за необхідне поширювати правду про війну в Україні через меседжі, які транслюють діти у своїх малюнках. Ніхто не має переживати втрату близьких, своїх домівок, рідних містечок, шкіл та дитсадків через агресію сусідньої країни. Саме ці свідчення мають бути збережені та почуті всім світом.

Відвідувачі музею MISW з усього світу матимуть можливість переглянути ці роботи та познайомитись з чутливими історіями, що вони візуалізують. Важливо, що музей, натхненний галереєю малюнків з України, зростає та буде наповнюватись, зокрема і арт-творами дітей інших країн, де ведуться військові дії або ж дітей, які зазнали інших проявів агресії. Тому уже найближчим часом до цифрового музею будуть додані й інші галереї, де діти з інших куточків світу матимуть змогу завантажувати свої роботи.

Цілісність і безпека фіксації робіт маленьких авторів в мережі інтернет здійснюється за допомогою технології web 3.0 – Blockchain. До створення діджитал-музею на основі Blockchain-технології уже долучились міжнародні партнери — американська лабораторія *Starling Lab*, що допомагає зберігати світові архівні записи, та міжнародна технологічна фундація NEAR.

Ми обов'язково переможемо, сьогодні ж повинні використовувати усі можливі засоби, що наближають нас до результату – збереження життів нашого народу, історичної цілісності території та інформаційної правди. Цифрові технології у збереженні правди мають відігравати роль не лише статистичних інструментів, але й попереджати майбутні покоління про наслідки воєн, агресії та інших злочинів проти людяності, аби не допустити їх повторення. Тому Всеукраїнська правозахисна організація “Меморіал” ім. Василя Стуса й надалі буде реалізовувати цифрові ініціативи та запрошує до партнерства.